

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Strategisk Miljøvurdering Natura 2000-plan 2022-2027

Holtemmen, Højsande og Nordmarken
Natura 2000-område nr. 10
Habitatområde H10

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen

Redaktion: Miljøstyrelsen Nordjylland

Forsidefoto:

Forklit og hvid klit på nordkysten af Læsø

Fotograf: Karen Andersen

ISBN:978-87-7564-715-6

Indhold

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027	4
1.1 Ikke teknisk resumé.....	4
1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer	5
1.2.1 Anden lovgivning	5
1.2.2 Andre relevante planer	6
1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ	8
1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen.....	8
1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet	9
1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed.....	9
1.4.2 Befolkningen	10
1.4.3 Menneskets sundhed	10
1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer	11
1.4.5 Materielle goder og kulturarv	11
1.4.6 Landskab.....	11
1.4.7 Arter	11
1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater	12
1.5 Eksisterende miljøproblemer	12
1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området	12
1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål.....	13
1.7 Planens indvirkning på miljøet.....	13
Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet.....	16
1.8 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg.....	16
1.9 Overvågning	17

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027

Den enkelte Natura 2000-plan er ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurderinger af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) underlagt krav om miljøvurdering. SMV rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af lovens bilag 4.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem kommunale og andre ansvarlige myndigheders handleplaner, der har fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Natura 2000-område nr. 10, Holtemmen, Højsande og Nordmarken er udpeget som habitatområde nr. 10, Holtemmen, Højsande og Nordmarken. Området er ikke biologisk eller geografisk forbundet med områder, herunder Natura 2000-områder, i udlandet. Udpegningsgrundlaget indeholder ikke træfugle eller arter, som bevæger sig på tværs af landegrænser. Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen består udelukkende af tiltag, som i forhold til områdets naturtyper vurderes at kunne påvirke lokalt, fx udlægning af arealer til urørt skov eller hedepleje. Det vurderes derfor, at planen ikke har effekt over landegrænser.

1.1 Ikke teknisk resumé

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter, fugle og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Derudover har de planlagte indsatser en positiv effekt for den øvrige natur, fugle og arter, der findes i området, og Natura 2000-planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Natura 2000-område nr. 10 er især udpeget for at beskytte de store mosaikagtige forekomster af lysåben klitnatur og væsentlige forekomster af tørvelavning - og skovklit. Natura 2000-planens indsatser skal skabe større sammenhæng i naturen og sikre en mere naturlig dynamik i områderne f.eks. ved genskabelse af hensigtsmæssig hydrologi. Dette kan bl.a. realiseres vha. tilskudsordninger til sikring af hensigtsmæssigt hydrologi, drift og pleje, og udtagning af arealer til urørt skov.

Mål for forbedring af vandkvaliteten sikres gennem vandområdeplanerne, men forventes ligeledes at gavne fugle, dyr og planter tilknyttet området.

Den sikring og forbedring af naturgrundlaget, som forventes som følge af Natura 2000-planens indsatsprogram, forventes at gavne landskabsværdien i området. Planen vil potentielt give befolkningen adgang til en mere varieret og spændende natur. Planen kan indirekte bidrage positivt til menneskers sundhed gennem et større incitament til rekreative aktiviteter samt forbedring af områdets biodiversitet og genskabelse af mere robuste økosystemer.

Natura 2000-planens gennemførelse vurderes at komplimentere og understøtte de eksisterende fredninger og andre igangværende plejeforanstaltninger i Natura 2000-området. Realisering af

indsatsprogrammet i planen kan potentielt medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med konkrete projekter samt vandområdeplanen for området.

1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af målsætninger for det enkelte Natura 2000-område og områdets udpegningsgrundlag, samt et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse i planperioden 2022-2027. Målsætningerne består af overordnede målsætninger for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Retningslinjerne om naturområdernes forvaltning i indsatsprogrammet, har både konkret og generel karakter. Endelig indeholder Natura 2000-planen et oversigtsskema, der viser naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Hovedformål

For området findes følgende overordnede målsætninger i forslag til Natura 2000-planen.

Naturtyper på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Målet er, at området udgør et sammenhængende naturområde med mosaikker af lysåben natur og skovnatur, og at naturtyperne i det karakteristiske mose-, skov- og klitlandskab ved Holtemmen, Højsande og Nordmarken sikres.

Naturtyperne klithede, skovklit, tørvelavning, grå/grøn klit, våd hede, tør hede, klitlavning, surt overdrev, hvid klit, forklit, strandvold med flerårige planter, rigkær, grårisklit, skovbevokset tørvemose samt søbred med småarter sikres. Nævnte naturtyper har enten stærkt ugunstig bevaringsstatus, særlige forekomster i Danmark eller biogeografisk store forekomster i området.

Moseområdet ved Holtemmen sikres som lysåben mosaik, og det store klitområde samt Nordmarken bevares som lysåbent klitlandskab.

Hvad angår arealet af grå/grøn klit, klithede, klitlavning, surt overdrev, rigkær og tidvis våd eng søges dette udvidet, og der skabes så vidt muligt sammenhæng mellem forekomsterne.

For størsteparten af området prioriteres de lysåbne naturtyper våd hede, tør hede, rigkær, gråklit, klithede og tørvelavning frem for skovnaturtyperne skovklit på tørre arealer og skovbevokset tørvemose på de fugtige arealer.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, samt en lav næringsstoffbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Den økologiske integritet for området sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

1.2.1 Anden lovgivning

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Det vil sige, at alle myndigheder skal lægge Natura 2000-planen til grund i arealdrift på egne arealer, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt. Offentlige lodsejere er bundet af planens målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På

lovområder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, kan der følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., på grundlag af konsekvensvurderinger, hvor dette er nødvendigt i henhold til lovgivningen herom. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan kræves tilladelse eller godkendelse efter anden lovgivning.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte Natura 2000-planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering.

1.2.2 Andre relevante planer

Anden generations Natura 2000-planer for 2016-2021 blev vedtaget i april 2016, og de opfølgende kommunale handleplaner blev endeligt vedtaget i foråret 2017.

Første generations Natura 2000-planer (2010-2015) fastlagde rammerne for en række grundlæggende indsatser, som f.eks. rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag. Disse indsatser blev fastholdt og videreført i anden generations Natura 2000-planer (2016-2021). I tredje generation Natura 2000-planer igangsættes nye indsatser med særlig fokus på fortsat pleje til sikring af beskyttede naturtyper, fugle og arter, sikring af naturlig dynamik og større sammenhængende arealer fx udlægning af arealer til urørt skov, udtagning af lavbundsjord og ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi.

Natura 2000-planer, som omfatter fredskovpligtige arealer, og dermed er omfattet af skovloven, skal revideres med 12 års mellemrum, jf. skovlovens § 16, stk. 2. Det betyder således, at Natura 2000 skovplanerne, som er en del af 1. generations Natura 2000-planer, er gældende fra 2010 til udgangen af 2021 og at der i forbindelse med udarbejdelse af tredje generations Natura 2000-planer, også vil ske en revision af den del af Natura 2000-planerne, som omfatter fredsskovpligtige arealer.

Vandområdeplaner og EU's havstrategi

Natura 2000-område nr. 10 er beliggende i vandområdedistrikt Jylland og Fyn. Vandområdets økologiske og kemiske tilstand fremgår af vandområdeplanen for området.

For de Natura 2000-områder som også er omfattet af en vandområdeplan og Danmarks Havstrategi, er målsætninger og retningslinjer for indsatser om vandkvalitet, næringsstoffer, miljøfremmede stoffer, hydrologi og fysiske forhold samlet i vandområdeplanen og/eller i basisanalysen med tilhørende indsatskatalog og havstrategien. Disse mål og indsatser vil bidrage til at forbedre vandmiljøet og vandkvaliteten i Natura 2000-områderne og understøtte Natura 2000-planens målsætninger.

Landsplandirektiver og kommuneplaner

Natura 2000-områderne, der er udpeget i medfør af miljømålsloven, skal fremgå af landsplandirektiver og kommuneplaner. I henhold til Bekendtgørelse om planlægning nr. 1157 af 1. juli 2020, må kommuneplaner ikke stride mod en Natura 2000-plan, jf. lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven), en handleplan efter samme lovs § 46 a eller regler udstedt i medfør af samme lovs § 36, stk. 3, eller stride mod en Natura 2000-skovplan, jf. kapitel 4 i lov om skove. Af redegørelsen til planforslag, der ikke er direkte forbundet med eller

nødvendig for et Natura 2000-områdes forvaltning, skal jf. bekendtgørelse om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, indgå en vurdering af planforslagets virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger.

Klimasikring

Regeringen har i december 2012 udgivet en handlingsplan for klimasikring af Danmark. Planen indeholder en lang række regeringsinitiativer, der skal medvirke til at skabe bedre rammer for klimatilpasningen lokalt. De enkelte kommuner har udarbejdet en klimatilpasningsplan. En vurdering af spillet mellem den kommunale klimatilpasningsplan og Natura 2000-planen forudsætter kendskab til, hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen.

Kommunal klimatilpasningsplan

Såfremt konkrete projekter som led i den kommunale klimatilpasningsplan kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området væsentligt, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af projektet, inden det kan gennemføres. Dette gælder dog ikke, hvis projektet gennemføres som led i Natura 2000-planen og dermed har som delformål at sikre, at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus.

Natur- og Biodiversitetspakke

I december 2020 blev der indgået aftale om Natur- og biodiversitetspakken, som har til formål at fremme natur og biodiversitet i Danmark og bidrage til at bremse naturens tilbagegang. Natur- og biodiversitetspakken skal gennemføres i perioden 2021-2024. Med Natur- og Biodiversitetspakken er der bl.a. afsat midler til udpegningsgrundlaget af nationalparker, udlægning af urørt skov, forbedring af havmiljøet og udarbejdelse af strategi for forvaltning af truede arter.

Det fremgår af Lov om nationalparker, at ansøger, i forbindelse med ansøgningsfasen til etablering af nationalparken, skal udarbejde en projektbeskrivelse for etablering af nationalparken, samt en forvaltningsplan for området. Planen skal tage højde for internationale naturbeskyttelseshensyn, herunder skal det fremgå af redegørelsen, om forvaltningsplanens gennemførelse er afhængig af tilladelser, godkendelser eller dispensationer ligesom der skal indgå en beskrivelse af nuværende status for naturen i området. Forvaltningsplanen er tiltænkt at skulle sikre en vildere naturforvaltning, bl.a. i Natura 2000-områder. Det fremgår i den forbindelse af lov om nationalparker, at det forudsættes, at den vildere naturforvaltning er i overensstemmelse med bevaringsmålsætninger i Natura 2000-planen for berørte områder.

Forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af §3-arealer

Pr. 1. juli 2022 træder et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-arealer i kraft. Forbuddet vil gælde alle arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2 og 3 og vil i praksis hovedsageligt have betydning for ferske enge og strandenge, hvor der i dag kan være en lovlig drift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning. For de øvrige § 3-beskyttede naturarealer gælder der som udgangspunkt allerede et sådant forbud. En delmængde af de § 3-strandenge kan også være kortlagt som habitatnatur, mens de ferske enge ikke har en tilsvarende habitatnaturtype. Lovændringen forventes at have en gavnlig synergieffekt på Natura 2000-områderne, herunder evt. fugle og arter på udpegningsgrundlaget, samt de kortlagte habitatnaturtyper, både i form af en direkte effekt på de kortlagte strandenge og indirekte ved at mindske eventuel randpåvirkning.

1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ

I basisanalysen, der danner grundlag for Natura 2000-planen, er der foretaget en nærmere gennemgang af den nuværende naturtilstand i området.

1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen

Klitthede er den dominerende naturtype i området, og ca. 2/3 er i god/høj tilstand med et godt artsindeks med flere særligt følsomme arter og få problemarter. Den resterende 1/3 er i moderat tilstand med en lidt højere forekomst af vedplanter og et ringere artsindeks.

Arealerne med naturtyperne grå/grøn klit, våd hede, tør hede, klitlavning, hvid klit, tørvelavning, surt overdrev, grårisklit, forklit, strandvold med enårige planter, strandvold med flerårige planter og rigkær er generelt i god/høj tilstand med højt artsindex og en vegetationsstruktur, der er karakteristisk for naturtyperne. På arealerne i god/høj tilstand er der generelt kun mindre forekomster af vedplanter og invasive arter. Endvidere er der en passende pleje i form af afgræsning på store dele af arealerne. På en mindre del af arealerne med tør hede og klitlavning er tilstanden dog ringe, hvilket bl.a. skyldes begyndende tilgroning med vedplanter og høje græsser/urter, et lavere artsindex samt tilstedeværelse af invasive arter som rynket rose og bjergfyr. Der er generelt ikke pleje på arealerne i ringe tilstand.

Arealerne med strandeng er i ringe tilstand med lavt artsindex og med forekomst af problemarter. Hele arealet er endvidere ugræsset.

Desuden er der kortlagt urtebræmme. Naturtypen har ikke et tilstandssystem. Tidvis våd eng er ikke kortlagt i området.

I Natura 2000-området er der kortlagt 7 småsøer under 5 ha. De 5 småsøer tilhører habitatnaturtypen søbred med småurter og er alle i god/høj tilstand med græsning på de brednære arealer, hvilket giver gode lysforhold for den øvrige vegetation. Søerne har en høj og artsrig dækningsgrad af amfibiske planter. En sø er af habitatnaturtypen brunvandet sø og er i høj tilstand, den sidste sø er en kransnålalgesø, denne sø er der ikke beregnet et tilstand for. Naturtyperne lobeliesø og næringsrig sø er ikke kortlagt i området. Ud over de nævnte sø-naturtyper, findes der laguner i området. Disse er ikke tilstandsvurderede.

Inden for dette Natura 2000-område er der kortlagt 187 ha skovnaturtyper, hvor skovklit er den dominerende skovnaturtype med ca. 125 ha. Der er desuden kortlagt ca. 61 ha med af naturtypen skovbevokset tørvemose.

For både skovklit og skovbevokset tørvemose er der registreret 1-5 store træer/ha, stående dødt ved <1-5 stykker ved/ha og overvejende <1 stykke liggende dødt ved/ha.

Jf. seneste Artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitatyper.

En række naturtyper og levesteder for arter og fugle, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre naturtyper og levesteder i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for, at den gode naturtilstand på en stor andel af naturarealerne og den hensigtsmæssige drift ikke fastholdes, herunder udlægning af urørt skov. Der er ligeledes risiko for, at naturtilstanden ikke vil blive forbedret på strandengene, i klitnaturtyperne og på hederne, da der er behov for fremadrettet sikring af hensigtsmæssig drift generelt.

For skovnaturtyperne i området vil en manglende gennemførelse af indsatsprogrammet, som f.eks. udlægning af urørt skov, betyde, at skovstrukturer, som antallet af store træer og mængden af dødt ved, ikke forbedres. Dette vil betyde, at truede arter knyttet til disse skovhabitater ikke får forbedrede levesteder. Manglende etablering af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi vil ikke medføre forbedrede betingelser for våde skovnaturtyper som f.eks. skovbevokset tørvemose.

Der er ligeledes risiko for, at manglende plejetiltag kan forandre de biologiske forhold for småsøerne, idet skyggepåvirkning fra den omkringliggende vegetation kan påvirke småsøernes tilstand negativt.

Hvis ikke indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for at den biologiske mangfoldighed i området generelt stagnerer. Dette kan for befolkningen betyde, at de ikke får adgang til naturområder af højere kvalitet, samt at de rekreative aktiviteter, som f.eks. motion, kan blive mindre attraktive, og dermed udebliver den positive effekt på befolkningens sundhed.

Hvis ikke planens indsats om pleje af de lysåbne arealer gennemføres, vil tilgroning af områdets kulturminder ikke i samme omfang modvirkes, og landskabet vil fremstå mindre varieret.

Hvis ikke indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode realiseres, udebliver planens kumulative effekter i forhold til vandområdeplanerne og Danmarks Havstrategi.

1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet

I dette afsnit beskrives de øvrige miljøforhold i og udenfor Natura 2000-området, der kan blive væsentligt berørt af Natura 2000-planen.

1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed

Natura 2000-planen bidrager, ud over sikring af naturtyper på udpegningsgrundlaget for området, generelt til at sikre naturtyper og arter, der findes inden for området, idet Natura 2000-planerne generelt medvirker til at etablere gunstige forhold for naturen.

Tilgroning med høje græsser/urter og vedplanter, forekomst af invasive arter samt kunstig afvanding forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter. For klitnaturtyperne gælder det, at tilgroning, uanset om det er invasive vedplanter eller naturligt forekommende vedplanter, forhindrer vindbrud og dermed den omlejring af sand, som sikrer, at klitlandskabet bevares. Desuden kan tilgroning medføre forringelse af levestederne for områdets fugle og andre arter i området.

Planens indsatser om pleje og sikring af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi vil modvirke denne udvikling og vil desuden medvirke til, at naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, får forbedrede forhold. Planens indsatser om pleje af hede bidrager til opretholdelse af naturtyperne i området.

Hermed bidrager Natura 2000-planerne også til at opnå biodiversitetskonventionens mål om at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares, herunder udlægning af urørt skov, ligesom planen bidrager til at sikre levesteder for arter, der er beskyttet i medfør af generelle fredningsbestemmelser. Planens indsats om udarbejdelse af en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter bidrager positivt i forhold til forvaltning af arterne.

Højsande og Nordmarken indeholder store arealer med veludviklet grå/grønklit og klithede. Grå/grøn klit har en usædvanlig høj artsdiversitet af laver og indeholder bl.a. fine afblæsningsflader, der overvejende er bevokset med birk og skovfyr. Sidstnævnte på sit formodentlig sidste naturlige voksested i Danmark. Klithederne domineres af hedelyng, klokkeløg og mosepors. Områdets skovklit, tørvelavning og klithede udgør mere end 5 % af arealet af naturtypen i den danske kontinentale biogeografiske region.

Med planens indsats om udlægning af urørt skov skabes større variation i skovene med forventeligt mere naturlige vandforhold, flere skovlysninger, mere dødt ved og mere skovgræsning. Denne indsats skaber gode rammer for biodiversiteten i området generelt.

1.4.2 Befolkningen

Natura 2000-område nr. 10, Holtemmen, Højsande og Nordmarken er beliggende i Læsø Kommune, der har et indbyggertal på 1800. Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. Sikringen af den eksisterende natur kan potentielt have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats.

Planen indeholder en mulig indsats om etablering af urørt skov, hvilket kan medføre en ændret adgang til områder på visse tidspunkter af året, ligesom færdsel uden for veje og stier med tiden kan ændre sig. Indsatsprogrammet vil dog samtidig give befolkningen mulighed for at opleve en mere spændende og varieret natur.

Der kommer hvert år et stort antal turister til Læsø for at nyde den enestående natur, både klithederne, klitterne og de gode badestrande. Havet giver desuden gode muligheder for fiskeri og vandsport, herunder dykning.

Langt størstedelen af området er statsejet og med offentlig adgang.

1.4.3 Menneskets sundhed

Dette Natura 2000-område bliver anvendt til mange rekreative aktiviteter, f.eks. vandring, cykling, badning, vandsport og lystfiskeri, som bidrager til menneskets sundhed. Natura 2000-planen har til formål at sikre, at de beskyttede naturtyper og arter opnår gunstig naturtilstand på sigt. Naturområder af høj kvalitet er af betydning for den rekreative udnyttelse af området, og dermed kan planens indsatser potentielt påvirke menneskers sundhed. Der er etableret stier og informationsstandere i området.

Natura 2000-planen vil kun potentielt, undtagelsesvist og på mindre arealer kunne ændre den rekreative udnyttelse af områderne, der foregår i dag, f.eks. ved indsats om udlægning om urørt skov.

1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer

Natura 2000-planen rummer indsatser, der skal sikre den eksisterende udpegede natur i området, udlægning af urørt skov, samt sikring af en hensigtsmæssig drift og pleje af arealerne.

Indsatsprogrammet i planen omfatter ikke tiltag som vil kunne bevirke, at stoffer eller andet materiale vil kunne påvirke jordbunden, ligesom der ikke vil blive gravet i jordbunden.

Indsatsprogrammet indeholder ikke indsatser, der har indflydelse på luftkvaliteten, fordi indsatserne ikke medfører emission af stoffer til luften.

Planen rummer ikke indsatser rettet mod vand eller klimatiske faktorer, da indsatserne er rettet mod pleje af områdets naturtyper, samt udlægning af urørt skov.

1.4.5 Materielle goder og kulturarv

Natura 2000-planens indsats omfatter pleje af de naturtyper, der findes på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag, hvilket potentielt kan påvirke adgangen til områder, som har betydning for befolkningen både for lokale, og det store antal turister, som besøger øen.

I dette Natura 2000-område er der registreret bl.a. rundhøje, bosættelser, mindesmærker, forsvarsvold og sagnsten. Der er både fredede og ikke fredede fortidsminder.

Natura 2000-planens indsatser om pleje kan potentielt påvirke områdets kulturarv.

1.4.6 Landskab

Natura 2000-område nr. 10 Holtemmen, Højsande og Nordmarken er karakteriseret ved store mosaikagtige forekomster af lysåben klitnatur og skovklit samt en væsentlig forekomst af tørvelavning. Langs kysterne er der veludviklede strandvoldssystemer og klitdannelser. På Holtemmen findes et stort fugtigt kærrområde neden for disse strandvoldssystemer.

Sikring og forbedring af naturplejetiltag som følge af indsatser kan have betydelig effekt på landskabet i området. Det kan f.eks. ske som følge af rydninger, så landskabet fremstår mere lysåbent og mere markant. Udlægning af arealer til urørt skov vil f.eks. også kunne påvirke landskabet.

1.4.7 Arter

Dette Natura 2000-område rummer flere sjældne, fredede eller rødlistede arter. I området findes bl.a. brun næbfrø, hvid næbfrø, knude-firling, liden soldug, loppe-star, tvebo star, rundbladet og langbladet soldug, klitvintergrøn, hjertelæbe, mangestænglet sumpstrå, smalbladet pindsvineknop, stilkmånerude og almindelig blærerod.

Området rummer derudover flere Bilag IV arter, bl.a. spidssnudet frø og lille vandsalamander.

Natura 2000-planen vil potentielt kunne påvirke forskellige Bilag IV-arter og arter, som lever i tilstødende områder, da planen indeholder en række plejeindsatser som f.eks. udlægning af urørt skov samt sikring af hensigtsmæssig drift og pleje af naturtyperne til forbedring af habitater og levesteder for arter i området.

1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater

Indenfor Natura 2000-området er der 2 fredninger: Læsø Højsande og Horneks Odde. Fredningerne har til formål at sikre naturværdier i området. Natura 2000-planen indeholder indsatser som bekæmpelse af invasive arter, udlægning af urørt skov samt sikring af hensigtsmæssig drift og pleje af naturtyperne, som potentielt kan påvirke naturværdierne positivt.

1.5 Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er beskrevet i basisanalysen, der danner grundlag for udkast til Natura 2000-planen for området. Planens mål er at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak, kan påvirke næringsfattige naturtyper. Naturtyperne har forskellig sårbarhed over for kvælstofdeposition. Emissionen af ammoniak fra landbruget reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven, som bidrager til at mindske ammoniakudledning fra punktkilder.

For de lysåbne naturtyper er der behov pleje for at hindre tilgroning med høje græsser/urter og vedplanter. Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig hurtigt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Invasive arter er særlig et problem i kyst- og klitnaturtyperne samt på hederne.

Fjernelse af hugstmodne træer og dødt ved i skove betyder, at skovene kommer til at rumme relativt få gamle træer og relativt lidt dødt ved, hvilket forringer levesteder for skovtilknyttede arter, herunder bl.a. mange vedboende svampe og biller. Ifølge den seneste artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitatyper.

For småsøerne vurderes der ikke umiddelbart at være trusler imod fastholdelse af naturtilstanden; men manglende pleje kan medføre, at bredvegetationen giver skyggepåvirkning, hvilket kan påvirke vegetationen i småsøerne negativt.

Der er ikke kendskab til øvrige trusler i området.

1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området

I dette afsnit redegøres der for, om planen, med dens indsatser, potentielt vurderes at forværre eller afhjælpe ovennævnte trusler.

Natura 2000-planen indeholder en målsætning om at sikre de terrestriske naturtyper en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje også til gavn for tilknyttede arter. Indsatser gennemført i tidligere planperioder vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhængende natur i Natura 2000-området ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper. Disse indsatser forventes at nedbringe truslen om tilgroning og ligeledes medvirke til at bekæmpe de invasive arter inden for Natura 2000-området.

Etablering af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi samt fastholdelse af de indsatser, der tidligere er gennemført for at forbedre hydrologien, vil bidrage til at stabilisere naturtilstanden og

mindske behovet for en vedvarende indsats i de beskyttede naturtyper, der stiller særlige krav til hydrologien, f.eks. våd hede og rigkær.

Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer.

Natura 2000-planens indsats om udlægning af urørt skov forventes at forbedre tilstanden af områdets skove og hermed forbedre levesteder for skovtilknyttede dyr, planter og svampe.

Natura 2000-planen indeholder ingen konkrete indsatser, der kan forbedre eller forværre vandkvaliteten i områdets småsøer.

Natura 2000-planen indeholder ingen konkrete indsatser der kan forværre eller forbedre depositionen af kvælstofforbindelser i området. Emissionen af ammoniak fra landbruget reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven, mens næringsstofbelastningen håndteres gennem Vandområdeplanerne.

1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål

Danmark har tilsluttet sig en række internationale konventioner indeholdende miljøbeskyttelsesmål, hvis indhold i en lang række tilfælde er indarbejdet i lovgivningen. For EU- lovgivningen gælder generelt, at den er implementeret i dansk lovgivning. Danmark har bl.a. ratificeret Ramsarkonventionen og Biodiversitetskonventionen. Biodiversitetskonventionens formål er bl.a. at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares. Formålet med Ramsarkonventionen er at beskytte vådområder med en særlig betydning for fugle. Danmark har udpeget 28 Ramsarområder, der alle indgår i EU's fuglebeskyttelsesområder. Ramsarområderne er dermed en del af det danske Natura 2000-netværk.

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven, lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017 med senere ændringer. Planen vil sikre, at areal og tilstand af kortlagte naturtyper og levesteder for omfattede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne for tredje planperiode.

1.7 Planens indvirkning på miljøet

Natura 2000-planens indsats vedrører hovedsageligt forbedring af allerede eksisterende og beskyttet natur, idet evt. forbedrede vandforhold for naturarealer og eventuel udtagning af kulstofholdige lavbundslande har en positiv effekt på særligt biodiversitet, men også i forhold til vand- og klimamål.

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021, bilag 4.

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen påvirkning	Redegør for indvirkning
Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	X		Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. I Natura 2000-område nr. 10, Holtemmen, Højsande og Nordmarken, vil planen medvirke til at hindre

			tilgroning af en række lysåbne naturtyper. Planen vil ligeledes medvirke til at sikre levesteder for Bilag IV arter, bl.a. spidssnudet frø og lille vandsalamander. Realisering af indsatsprogrammet medfører generelt, at forholdene for ovenstående arter og naturarealer forbedres idet deres naturgrundlag forbedres sammen med indsatsen for habitatnaturen.
Befolkningen	X		Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. For visse arealer vil gennemførelsen af planen betyde, at de vil blive omfattet af en plejeindsats, som vil kunne medføre en ændret drift på arealerne. Planen vurderes at bidrage til at sikre og forbedre naturgrundlaget, hvilket giver mulighed for større naturoplevelser. Der er offentlig adgang til store dele af området. Natura 2000-planen indebærer ikke yderligere restriktioner for offentlighedens adgang.
Menneskers sundhed	X		Planen medvirker til at sikre de beskyttede naturtyper i området således, at naturen i området på sigt opnår en god/høj kvalitet. Naturområder af god/høj kvalitet er af betydning for den rekreative udnyttelse af området, og dermed menneskers sundhed. Det vurderes, at gennemførelsen af planen ikke vil være i modstrid med hensynene til menneskers sundhed, men i stedet vil bidrage positivt til menneskets sundhed. Sikringen af en beskyttede natur vurderes i øvrigt ikke at have en sundhedsmæssig effekt.
Jordbund		X	Det vurderes, at planen ikke påvirker jordbundens beskaffenhed idet indsatsprogrammet i planen ikke omfatter tiltag som vil kunne påvirke jordbunden. Se desuden vurderinger i tabellen under "Vand" og "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed".
Vand		X	Natura 2000-planen rummer ikke indsatskrav for vandkvaliteten, da disse krav fastlægges i vandområdeplanerne.
Luft		X	Det vurderes, at Natura 2000-planens indsatser for forbedring af de beskyttede naturtyper ikke vil have indflydelse på luftkvaliteten, fordi indsatserne ikke medfører emission af stoffer til luften.
Klimatiske faktorer		X	Det vurderes, at Natura 2000-planens indsatser for forbedring af de beskyttede naturtyper, ikke vil have indflydelse på klimatiske faktorer.

Materielle goder		X	Det vurderes, at planen ikke påvirker materielle goder negativt, idet at realisering af indsatsprogrammet ikke berører ejendomme eller andre værdier for den brede befolkning eller lokalbefolkning, men primært omfatter pleje af de naturtyper, der findes på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag.
Landskab	X		Sikring og forbedring af naturgrundlaget, herunder naturplejetiltag, vil øge landskabsværdien ved at give mulighed for et varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper. I dette Natura 2000-område, som domineres af klithede og andre kyst- og klitnaturtyper, vil den landskabelige kvalitet forbedres ved plejetiltag.
Kulturarv, herunder kirker, arkitektonisk arv og arkæologisk arv	X		Natura 2000-planens indsatser modvirker tilgroning af fortidsminder, og medvirker dermed til at sikre kulturarven. I dette Natura 2000-område er der bl.a. registreret jordfæstegrav, brandgrav og skibssætning; men ingen af kulturminderne er fredet.
Arter	X		Det vurderes, at indsatser om f.eks. udlægning til urørt skov vil medvirke til at sikre og forbedre levesteder for fugle og øvrige arter, som opholder sig i området. Da indsatserne i planen også forventes at forbedre vandkvaliteten i tilstødende vandområder og områder omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, vil planen bidrage til at forbedre og sikre levesteder for de arter, herunder Bilag IV-arter, som er tilknyttet disse områder. Af særlige arter i området kan bl.a. nævnes brun næbfrø, hvid næbfrø, knude-firling, liden soldug, loppe-star, tvebo star, rundbladet og langbladet soldug, klitvintergrøn, hjertelæbe, mangestænglet sumpstrå, almindelig blærerod, spidssnudet frø og lille vandsalamander.
Fredninger, Bekendtgørelsesfredninger og vildtreservater		X	Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for området vurderes ikke at stride imod områdets fredninger, da fredningen har til formål at sikre naturværdier, hvilket Natura 2000-planen forventes at bidrage til. Der er ingen fredningsbekendtgørelser i området.
Kumulative effekter	X		Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre naturkvaliteten for arealer med de lysåbne naturtyper. Evt. realisering af indsatsprogrammet i planen kan potentielt medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med konkrete projekter.

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen Natura 2000-planens retningslinjer. For så vidt angår modstridende naturinteresser henvises til Natura 2000-planens afsnit 3.3. Se i øvrigt afsnit om grundlag for prioriteringer nedenfor.

Natura 2000-planerne skal generelt sikre en højere kvalitet af naturen og bidrage til en større biologisk mangfoldighed. Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området, hvor sikring af en hensigtsmæssig drift og pleje af arealerne skal bevare hederne, den åbne dynamik i klitnaturtyperne og øvrige naturtyper i området. Med gennemførelse af Natura 2000-planen sikres eller forbedres tilstanden af de lysåbne naturtyper.

Planen indeholder en indsats om udlægning af urørt skov. Udlægning af urørt skov i området kan medføre en ændret adgang til områder på visse tidspunkter af året hvor jordbunden vil være vådere, ligesom færdsel uden for veje og stier med tiden kan blive sværere som følge af væltede træer, og eventuelle hegninger. Hvor staten udlægger urørt skov vil adgangen til området blive sikret gennem fortsat vedligeholdelse af veje og stier og friluftsfaciliteter i skovene vil fortsat være tilgængelige. På private arealer der udlægges til urørt skov vil de generelle adgangsregler som følger af Lov om naturbeskyttelse, fortsat gælde.

Pleje af eksisterende natur, samt udlægning af landbrugsarealer til natur vil ske efter aftaler mellem lodsejeren og kommunerne og med økonomisk kompensation via EU's landdistriktsprogram.

Med gennemførelsen af Natura 2000-planen forbedres tilstanden af naturtyperne, og planen vurderes overordnet ikke at have negativ indvirkning på miljøet.

1.8 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planerne udarbejdes som følge af habitatdirektivets artikel 6. stk. 1, som fastslår, at medlemsstaterne skal iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket bl.a. kan indebære udarbejdelse af hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne eller integreret i andre udviklingsplaner, relevante retsakter, administrative bestemmelser eller aftaler. I Danmark udarbejdes Natura 2000-planer, som angiver overordnede og konkrete mål for lokaliteterne, indsatsprogram med retningslinjer og evt. mulighed for prioritere mellem forskellige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget ved realisering af indsatsprogrammet.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem frivillige og lokale indsatser. Natura 2000-planen udarbejdes på baggrund af en basisanalyse, der bl.a. præsenterer data, redegør for relevante trusler og naturtilstanden. Natura 2000-planen danner efterfølgende grundlag for udarbejdelsen af en Natura 2000-handleplan. Natura 2000-handleplanen udarbejdes af kommunale og andre ansvarlige myndigheder, og har fokus på de forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Der kan således ikke i forbindelse med Natura 2000-plan foretage en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da Natura 2000-planer ikke fastlægger hvor den konkrete indsats skal gennemføres. Miljøvurderingen er gennemført ud fra tilgængelig viden, bl.a. de oplysninger der fremgår af basisanalysen, udkast til Natura 2000-planen og det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

I de seneste basisanalyser (offentliggjort juni 2020) redegøres der for relevante trusler, og dermed at der fortsat er behov for indsatser for at sikres den nuværende naturtilstand og på sigt opfylde habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivets mål. I tredje planperiode (2022-2027) er der fokus på at sikre mere naturlige processer og naturens robusthed bl.a. i form af sammenhængende arealer, udlæg af urørt skov og udtag af kulstofholdige lavbundslande. Derudover er der fokus på sikring af den eksisterende natur og levesteder bl.a. ved at fortsætte plejen af plejekrævende arealer, bekæmpe invasive arter, afsøge behovet for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og afsøge behovet for fiskeriregulering.

I forslag til Natura 2000-planen planlægges der en indsats for at sikre de lysåbne naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift, pleje, og for skovnaturtyperne en skovnaturtypebevarende drift og pleje. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper.

Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding.

Der søges udlagt urørt skov, hvilket kan skabe større sammenhængende arealer og diversitet i naturtyperne. Denne indsats forventes desuden generelt at have en positiv effekt for områdets fugle og arter.

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype, fugl eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper, fugle eller arter. For området er der foretaget følgende valg:

For størsteparten af området prioriteres de lysåbne naturtyper våd hede, tør hede, rigkær, grå/grøn klit, klithede og tørvelavning frem for skovnaturtyperne skovklit på tørre arealer og skovbevoksede tørvemoser på de fugtige arealer. Undtaget fra denne prioritering er den sydvestlige del af Højsande, hvor der p.t. også er klithede. Her findes de ældste dele af skovklitten, og her prioriteres dynamik til fordel for skovklit frem for de lysåbne naturtyper.

Nedprioriteringen af skovklit og skovbevokset tørvemose sker under forventning om, at naturtyperne på landsplan ikke vil gå væsentligt tilbage.

1.9 Overvågning

Resultatet af Natura 2000-indsatsen i forhold til udpegningsgrundlag og naturtilstanden bliver fulgt op på gennem det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden afrapporterer Danmark bevaringsstatus vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen bygger på kortlægningsdata og udgør det nuværende vidensgrundlag om status for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med Natura 2000-planlægningen. Basisanalysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art, fugl og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

Resume

Strategisk Miljøvurdering for forslag til Natura 2000-plan 2022-2027 for Holtemmen, Højsande og Nordmarken (nr. 10). Miljøvurderingen sammenfatter Natura 2000-planforslagets påvirkning af miljøet.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk